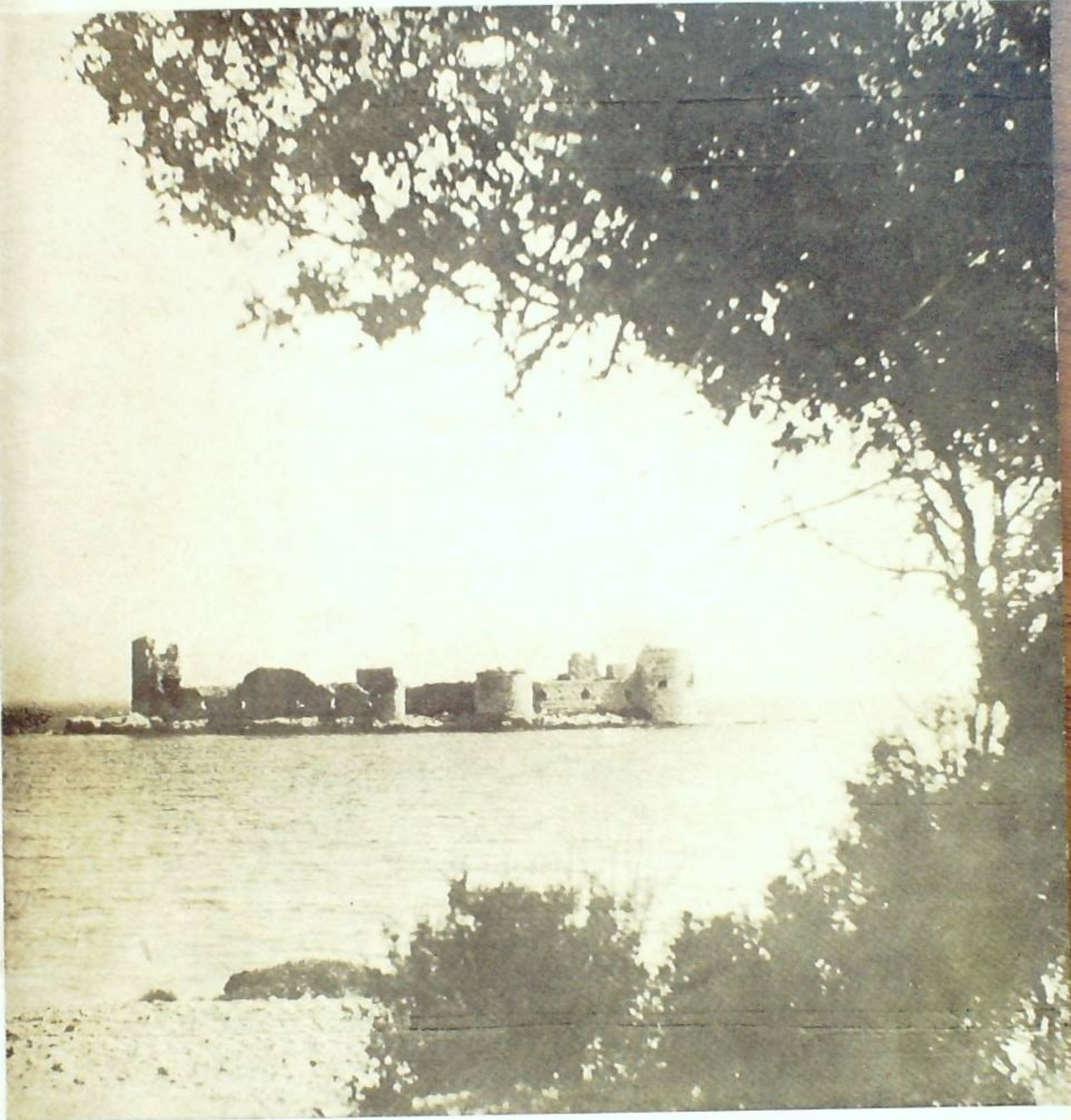

No: 2070

Görüşler

ADANA HAKEMİ

HAZİRAN 1941

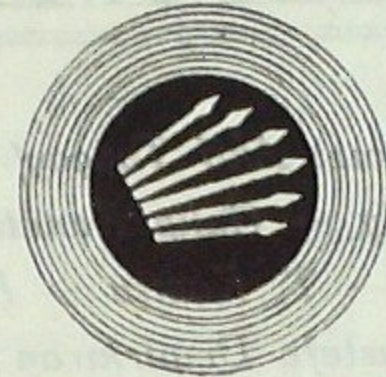
Mersin Açıklarında Kız Kulesi

SAYI: 36

Görüşler

ADANA HALKEVİ

TARAFINDAN ÇIKARILIR
AYLIK KÜLTÜR DERGİSİ

HAZİRAN 1941

SAYI : 36

İÇİNDEKİLER

Ziya (Paşa) ve Adana

Edebiyatta Eski-Yeni Meselesi

Şair Sıtkı

Misirliler Arasında

Folklor Denemeleri

Folklor

Tarlada Yabani Ot

Demirli El (Mensur Şiir)

Halkevi Faaliyeti

Tevfik CAN

S. ESATOĞLU

Naci KUM

Cemal Oğuz ÖCAL

Cemal Oğuz ÖCAL

İbrahim Zeki Burdurlu

Dr. Selâhattin Kuntay

Rasim GÖKNEL

.....

ŞİİRLER

Kemal Sadık — Mehmet Akif Tunçay — Sacit Özata —

İbrahim Zeki Burdurlu — Galip Kanatlı — Sabri Dil —

Orhan Dolunay — T. Komşu — Behlül Dal —

Mustafa Demirkıran

Ziya (Paşa) ve Adana

61 nci Ölüm Yılı Münasebetile

Yazan : TEVFIK CAN

Hicivleriyle, gazelleriyle, tarihleriyle, bütün manzum parçalarıyla, millî hareketleriyle, bu milletin edebiyatında ve tarihinde yer alan Ziya (Paşa) nın bizim için, Adanalılar için, başka bir değeri vardır. Çünkü, onun mânevî hatırası bütün Türklerin gönlünde yaşıyorsa, maddî hatırası olan bir avuç kemik parçası Adana Ulucami mezarlığında yatmaktadır.

Ölümünün 61 inci yılında, onu bu sayfalarda anmak, onun sesini bir daha duymak; her zaman kudsî bir vazifemiz olacaktır.

Hayatı : Vak'ai Hayriye sıralarında, 1825 yılında, İstanbul'da dünyaya geldi. Pek genç yaşta Mektubî Kalemî'ne girdi. Burada

bazı vesilelerle Şark Edebiyatını iyice öğrendi. Bu suretle Ziya (Paşa) şiire başlamış, bir Şark şairi olmuştu. Yâr, şarap, saki'den bahsediyordu. Fakat bu gidişin fena bir gidiş olduğunu vaktinde gören ve Ziya (Paşa) nın elini tutarak yeni bir ufka götüren Koca Reşit (Paşa) olmuştu.

Bundan sonra Mabeyn'e giren Ziya (Paşa), mânen ve maddeten değişmiş; Sultan Mecid'in sarayında bir kâtip olmuştu. Sarayda Ziya (Paşa) nın Fransızca öğrenmesi tavsiye edildi. Fransızca'yı öğrendikten sonra Endülüs ve Engizasyon Tarihlerini, kısa bir zaman içinde, Türkçeye çevirdi. Daha ileri giderek, Telemak'ı düzgün bir lisanla ve sonra Tartüf'ü manzum olarak çevirdi.

İki üç sene sonra, Reşit (Paşa) vefat etti. Âli ve Fuat (Paşa) lar iktidarı ele alınca, rakipleri Reşit (Paşa) nın yetiştirdiği Ziya (Paşa) yla da rekabete giriştiler. Çok geçmeden Ziya (Paşa) Saray'dan atıldı. İstanbul'dan uzaklaşması için bol bol mevkiler ihsan edildi. Atina Sefareti, Kıbrıs ve Amasya mutasarrıflığı ile diyar diyar dolaştı. Nihayet İstanbul'a gelebilen Ziya (Paşa), Âli (Paşa) nın karşısında daha sert bir vaziyet aldı. Yeni teşekkül etmiş bulunan "Yeni Osmanlılar", Cemiyetine girdi. Fakat bu vaziyetten kuşkulanan Saray, bu cemiyetin âzâlarını dağıtmak için taşradaki memuriyetlere tayin ettirdi. Namık Kemal ve Ziya (Paşa) yeni memuriyetlere değil; yeni memleketlere, Parise, Londraya, Cenevreye gittiler. Orada "Hürriyet", adlı bir gazete çıkardılar. Sonraları Ziya (Paşa) parasız kalınca, derin elem ve hırs içinde en güzel yazılarını yazdı.

Âli (Paşa) vefat edince anayurda dönen Ziya (Paşa), Saray'ı, Padişahı darıltmıştı. Dolayısıyla hiçbir vazife elde ede-

*Ziya Paşanın Mezarındaki
Kitbesi*

MERHUM ZIYA PAŞA

medi. Böyle geçen beş seneden sonra, Sultan Murad'ın tahta çıkmasıyla Ziya (Paşa), kendisine ümit kapısının açılacağını sanmıştı. Fakat talihi yine gülmedi. Biraz sonra tahta Abdülhamit geçti. İlk günlerde Ziya (Paşa) ya karşı iyi muamele eden Abdülhamit, yavaş yavaş entrikalarını çevirmeğe başladı. Mithat (Paşa) nın Taif'te kellesi, hürriyet uğruna kesildikten sonra Ziya (Paşa), sırasıyla Suriye, Konya ve nihayet Adana valiliklerine tayin edilmişti. Adanada 2 sene valilik yapan Ziya (Paşa) yı başka bir vazifeye tayin için Saray'ın gönderdiği müfettiş henüz yolda iken 1880 yılının 17 mayısında (1297. Cemaziyül âher 8) 55 yaşında Adanada son nefesini verdi.

Mezarı, Ulucami Kabristanında, sokağa bakan cihette, etrafı çevrilidir. Üzerinde kitâbe olarak, vergi müdürü Esseyid Hasan Rıza'nın şu nesir parçası vardır.

“Adana Vilâyeti valisi Abdülhâmit Ziyaüddin Paşa merhumun fazlû kemali âsarile müsbet ve ulüvvü kadrini beyan ve tavsifte zebanî üdebayî zamanı bi kudret ve tarihi vefatını nazımda şuarayı benamı Osmaniyan ızharı acz ve hayret eylediklerinden 97 senesi Cemaziyül âhırının 8 inci pazartesi günü Gülşen sarayı bakaya azimet eylediklerini vilâyeti mezkûre vergi müdürü Esseyid Hasan Rıza nesren bu veçhile tahrir iclisar eyledi. „

Adanadaki faaliyeti : Ziya (Paşa) Adanaya geldiği günden ölümüne kadar ciğerlerinden rahatsızdı. Adanada hasta bir vaziyette geçirdiği 2 yıl, edebî çalışmasına mani olmuşsa da, diğer sahalardaki çalışmasına mani olamamıştır.

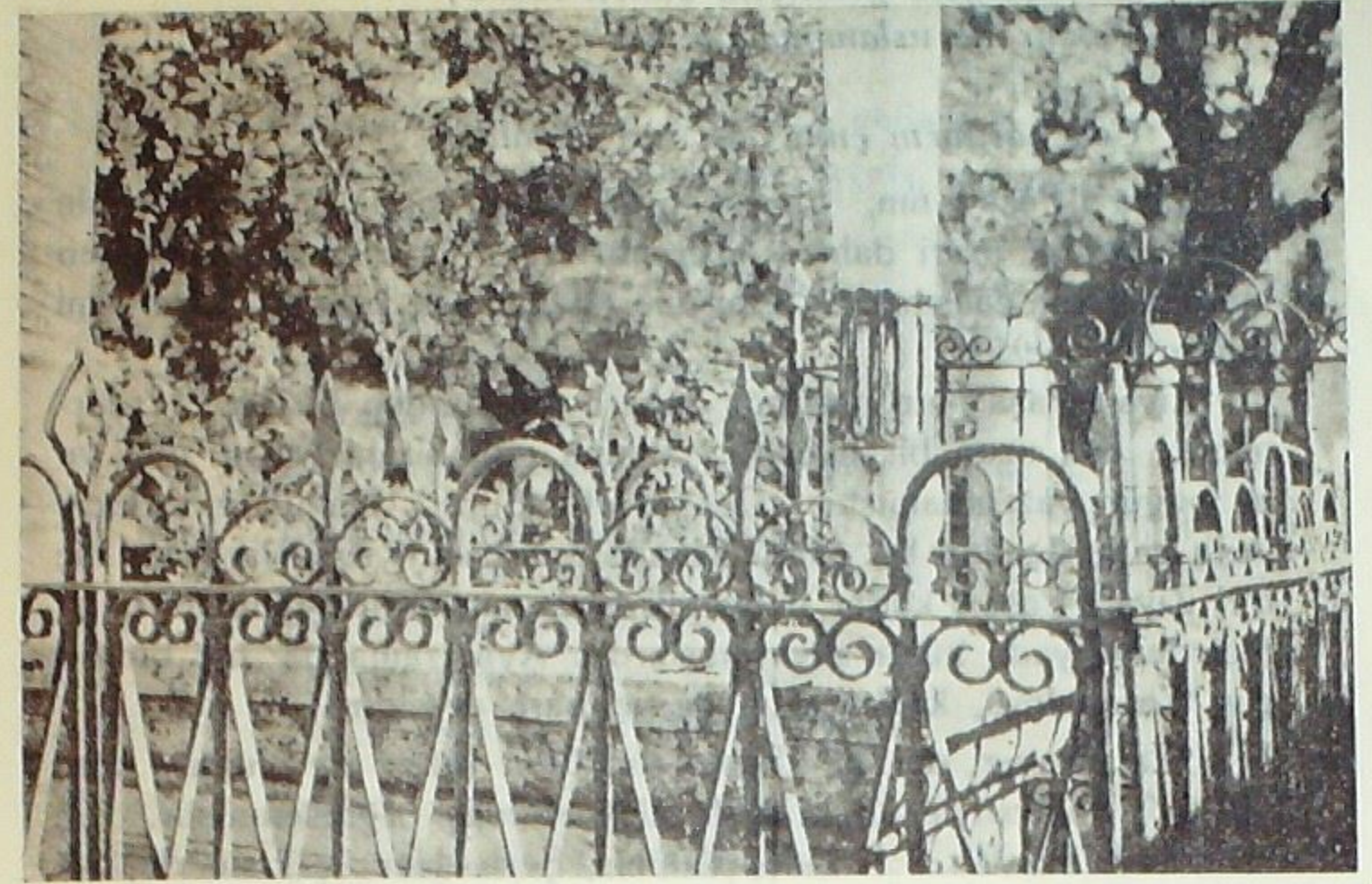
Adanada ilk tiyatro binasını inşa ettirdi ve tiyatro grupları getirterek Adanalılara tiyatro sevgisini aşıladı.

Şimdiki Seyhan İlkokulu binasında memurlara açtığı Fransızca dil kursunda bizzat ders verdiği de söylenir.

Adanadaki Taş Köprü'yü ve Misis Köprüsünü tamir ettirdi. Karataş şosasının yaptırılmasına kendi zamanında başlanmıştı.

Ayrıca Adanalı şairleri teşvik; bu arada Adanalı Şair Ziya'nın tahsilini ikmal için İstanbula gitmesini temin etmiştir.

Edebî Şahsiyeti : Eski kalıp ve şekillerle yazdığı gazellerin özü, fikirleri, ruhu yeni idi. Ziya (Paşa) dışı eski, içi yeni olan; Şark ile Garb'in farkını anlatan gazeller yazmıştır.

Büyük Şair Ziya Paşa'nın Mezarı

Şu gazel, o devri ne güzel canlandırıyor :

Diyarı küfrü gezdim, beldeler, kâşaneler gördüm.

Dolaştım mülkü İslâmı bütün viraneler gördüm.

Bulundum ben dahi darüşşifayı Babîâlîde

Felâtunu beğenmez anda çok divaneler gördüm.

Cihan namındaki bir makteli âme yolum düştü,

Hükûmet derler anda bir nice salhaneler gördüm.

Avrupada iken, Ruhi-i Bağdadî'nin “Terkibibend,” ine nazire olarak kendisi de bir “Terkibibend,” yazdı.

“Terkibibend,” deki bir çok mısraları, beyitleri, bugün birer atasözü gibi kullanıyoruz. Bunların bazıları :

Pek rengine aldanma, felek eski felektir,

Zira feleğin meşrebi nasazı dönektir.

*

Allaha sığın şahsı halimin gazabından,

Zira yumuşak huylu atın çiftesi pektir.

*

Zerdüz palan vursan eşek yine eşektir.

*Nushile yola gelmiyeni etmeli tekdir,
Tekdir ile uslanmıyanın hakkı kötektir.*

*

Çok hacıların çıktı haçı ziri bagalde.

Ziya (Paşa) nın, yine eski bir kalıp içinde, yeni fikirlerle mücehhez bir eseri daha : "Tercüibend,, "Tercüibend,, hakikaten muazzam bir çalışmanın eseridir. Fakat asıl kıymeti, bize yeni fikirler vermesidir.

Ziya (Paşa) nın yazdığı değerli eserlerden biri de "Zafername,, adlı uzun bir hicivdir. Bunun gibi bir hiciv ne dün ve ne bugün yazılamamıştır. Gerçi Nef'i, Sururî, Hâmid v. s. hiciv veya satir denilen bu edebî sahada parçalar yazmışlarsa da hiç biri Ziya (Paşa) kadar muvaffak olamamışlardır. Çünkü onlar hicivden ziyade küfür savurmuşlardır. Aynı zamanda hiç bir hiciv "Zafername,, kadar uzun ve yekpare değildir.

"Zafername,, de Âli (Paşa) nın Girit seferi ele alınmış; kendisiyle, dolayısıyla Babîâli ile alay edilmiş, iğnelenmiştir. Üç kısımdan ibarettir : Kaside, Tahmis, Şerh. Her üç kısım da, Âli (Paşa) nın dalkavukları tarafından yazılmış gibi gösterilir.

"Veraset Mektupları,, ile "Rüya,, sında da yine Âli (Paşa) yı ele alır, ona hücumlarda bulunur.

"Harabat,, ı, türkçe, arapça, farsça, ve çağataycadan seçilmiş parçalardan müteşekkildir. Bunun daha ziyade mukaddemesi meşhurdur. Bu kitap yüzünden samimî arkadaşı Namık Kemalle araları açıldı.

Bunlardan başka Molyer'in Tartufe'ünü " Riyanın Encamı ,, adıyla az kullanılan bir hece vezniyle manzum olarak türkçeye çevirdi. Diğer tercümeleri arasında J. J. Ruso'nun "Emile,, i, Lafonten'in hikâyeleri ve iki tarihi vardır.

Millî hareketleri : Ziya (Paşa) nın edebî çalışmalarını kısaca anlattık. Fakat Ziya (Paşa) nın diğer bir cephesi de millî hareketleridir. Garb'la temasa geldikten, Garb'ın yenilik hareketlerini gördükten sonradır ki, vatani için de bir yenilik cereyanı lâzım olduğunu anladı. Zaten bunun için de saha hazırlanmıştı. O sıralarda teşekkül eden "Genç Osmanlılar,, cemiyesine girdi. Namık Kemal ve arkadaşlarıyla meşrutiyeti kabul ettirmek için çalıştılar. Anayurdda kalması, hem kendisi ve hem vatani için tehlikeli olduğunu anlayınca Namık Kemalle Avrupa'ya kaçtı. Londrada "Hürriyet,, gazetesini çıkardılar. Bundan

Bu beldede herşey sükûn,
Yıldızları sönmeyen ufuklara veda.
Bilmiyorum hangi dudağın daveti,
Bu dönüp duran aksiseda...

Salkım salkım türküler
Sarı akşamların yolcusu.
Harman yerinde unutulmuş ninni;
Koynunda çocuk rüyalarının uykusu.

Eridi sonunda mesafelerin,

Bir gün kızılığı haber.
Tomurcuklara düşen selâmım,
Yıl yıl açacak mevsimle beraber.

Çiğdem çiçeklerinden doğdu gün,
Çocukluğumun nur bahçesine.
Şafak şafağa devretti selâmımı,
Rüya rüyanın ötesine.

Ümide düğümledim hasreti,
Duasız girdim yıla.
Ve dudaklarımda bir teviye
Datüssıla, datüssıla..'

KEMAL SADIK

başka "İbret,, , "İstikbal,, , "Muhbir,, gazetelerindeki makaleleriyle millî hareketlerini kuvvetlendirmiştir.

Âli (Paşa) yı hedef ittihaz ederek yazdığı eserlerinde hep bu millete hürriyetin tadını, zulmün acısını anlatmak istedi. Hatta meşrutiyet ilânı sırasında "Kanunu Esasî,, yi Namık Kemalle beraber hazırladı.

Son olarak diyebiliriz ki, Ziya (Paşa) edebiyat ve tarihimizde, kalemle hareketi birleştirmiş; gönlümüzde ilâhileşmiş bir âbide olarak yaşadı, yaşıyor ve yaşayacaktır.

Tevfik CAN

Edebiyatta Eski - Yeni Meselesi

Yazan : SELÂHATTİN ESATOĞLU

Bir takım gençlerin Edebiyat sahasına girebilmek ve o sahadan bazı kıymetleri çıkarıp atmak için teşebbüsatta bulunduklarını ve tasfiye hareketlerini hepimiz biliyoruz. Bu şaşılacak ve hayretle karşılanacak bir hâdise olmasa gerektir. Çünkü edebiyat âleminde her genç neslin kendisinden eskilerine çattıklarını ve onlarla daima mücadele halinde bulunduklarını dahi biliyoruz. Bu hâdise edebiyatın değişmez bir düsturu olmuş, mazide aynı şekilde yapılmış ve istikbalde de — kuvvetli bir ihtimalle söylüyorum — aynen devam edecektir.

İşin doğrusunu söylemek icap ederse gençlik bu harekette haksızdır. Çünkü :

1 — Edebiyat sahası edebiyatın her grupunda yetişmiş kimselerle tamamen dolmamıştır. O saha yüzlerce, binlerce ve hatta milyonlarca edebiyat heveskârına — daha açık söyleyeyim — her eli kalem tutana açıktır. Yeter ki oraya girmek isteyenlerde kabiliyet, bilgi ve eser bulunsun.

Sonra buraya girmek hiç bir resme de tabi değildir. Vergisi de yok. Gençler oraya girebilmek için eskilerin (?) behemehal çıkmasını istiyorlar. Onlar orada kalırlarsa sıkışacaklarını ve iş göremeyeceklerini zannediyorlar. Halbuki dediğimiz gibi o saha çok geniştir. Birkaç kişinin girmesile dolmayacağı gibi birkaç kişinin girebilmesi için de muhakkak birkaç kişinin çıkması lâzım değildir.

2 — Başka bir misal : Bir spor takımında eskidenberi oynamış, ihtisas ve şöhret peydah etmiş, herkesin sevgi ve saygısını kazanmış bir kimseyi çıkarın, yerine ismi duyulmayan, oyununu ve san'atı bilinmeyen, hiç kimse tarafından tanınmayan bir kimsenin girmesine imkân var mıdır? Eğer oraya girmek isteyen sporcu zamanla muhtelif yerlerde oyununu, kabiliyetini gösterir ve herkes tarafından takdir edilirse ona da o sahada bir yer verilir. Fakat eskisi de kapı dışarı atılmaz.

Gençler edebiyat sahasına girmek istiyorlarsa—ki istiyorlar — o saha geniştir. Girmeleri için de diğerlerinin çıkmasına hacet yoktur. Onlar da girip marifetlerini san'atlarını gösterebilirler. Güzel bir gazete çıkartsınlar, eskiler diye itham edilen ve edebiyat sahasından çekilmesi istenilen şahsiyetlerin gazetesini batırsınlar, iyi bir mecmua neşretsinler diğerleri iflâs etsin. Güzel bir

Çöl Şarkılarından :

Hak ve İshak

Duran Doğruol'a

Öter öter ehramların üstünde,
Boğuk feryadiyle bir ishak!
Sanki lânet yağdıracak şimdi
Ademin taptığı, Ademe hak!..

Öter öter bu karanlık tepede,
Meş'um kahkahalarıyla bir ishak!
Allahın, Allah yaptığı Firavun :
Kumların altına düşmüş, toprak!..

Öter öter karanlık boşluklara
Kanlı çılgınlariyle bu ishak!
Bir lânetle susturacak şimdi
Sukûtu, seslere tercih eden Hak...

Mehmet Akif Tunçay

roman yazsınlar, biz eski diye beğenilmeyenlerinkileri yırtıp atalım iyi şiir mecmuaları versinler, biz ötekilerden vazgeçelim. O halde gençlik bunu yapmadıktan sonra eskileri de edebiyat sahasından çıkmağa davet etmesi kat'iyen doğru bir hareket olamaz.

Gençlerin edebiyat sahasından atmak istedikleri şair ve muharrirlerimiz bugün en çok beğenilen ve çok okunan şahsiyetlerdir. Tasnife girenler ise ancak isimleri tasnif cetvelinde okunan ve görünen kimselerdir. İkinci maddede anlattığım gibi ismi cismi belli olmayan kimselerin eskidenberi tanınmış ve sevilmiş kimselerin yerine birden bire geçmelerine ve diğerlerinin atılmasına imkân ve ihtimal yoktur.

Gençlerin daima birbirlerini müdafaa etmesi lâzımdır. Hayır. Bu değildir. Gençlik daima hakkı ve hukuku korumalıdır. Bizde genciz, fakat tasfiye isteyen gençlerle bir olamayız. Ortada bir hak, başımızda allah var.

Gençlerden kabiliyetini gösteren kimselerin edebiyat sahasına yerleştiğini ve hürmetle selâmlandığını görüyoruz. Eğer oraya girmek isteyip te giremeyen gençler müteessir oluyorlarsa suç yine kendilerindedir. Onlar da san'atlarını gösterebilirler kapılar onlara da açıktır.

Acaba bu iş oynamasını bilmediği halde yerinin darlığından şikâyet eden gelinin meselesine mi benziyor dersiniz?

ŞAİR SİTKİ

[1861 — 1912]

Yazan : NACİ KUM

Adana Müze Müdürü

Çukurova şairlerini toplayacak arkadaşlara, son asrın kuvvetli şairlerinden bir hemşehrimezi takdim edeceğim.

Asıl adı Zeynelâbidin, ikinci Muhlis Pervane ve nihayet Sıtkı'lıkta karar kılan bu şairin asılları Antep taraflarından gelmiştir. Soybesoy (Dede Karkın) alevilerindendir.

Aile şecereleri şöyle tesbit edilmiştir :

Dedeleri : Dede Karkınlı Hacı Ahmet.

Bunun oğulları : Mehmet, Mustafa, Hüseyin, Ali.

Mehmet'in oğulları : Şair Zeynelâbidin Sıtkı,
Hacı Ahmet, Hüseyin.

Sıtkı'nın Çocukları : Ali, Hamdullah, Kenzi, Fatma.

Hacı Ahmet'in oğulları : Mehmet Toksoy (1885) sağ.

Selâmi Toksoy (1888) (*).

Yenicede komisyoncu, Mustafa
Toksoy (1893) sağ.

Mısırlı İbrahim Paşanın Anadolu hareketinden sekiz sene evvel Kürtlerle geçinemeyip Antalya ve Elmalı havalisine göç etmişler; memleketlerine tekrar dönmek için Yenice civarına geldiklerinde orada kendi hemşehrilerinden üç hane varmış. Onları görünce Yenice'de yerleşmiş kalmışlardır.

Sıtkı, Yenice'de doğmuştur. 1291 — 1875 tarihinde Hacı Bektaş'daki Pirevine gitmiş orada Yozgat'lı Bardakçı oğlu Ali efendinin medresesinde tahsile başlamış ve müderrislik icazeti almıştır. Şair, Hacı Bektaş dergâhına derviş olmak üzere geldiği halde Merhum Çelebi Feyzullah efendi, oğlu Çelebi Cemaleddin efendi ile Sıtkı'yı şerik yaparak medreseyi ikmal etmeğe teşvik etmiştir.

(*) — Şaire ait tercüme-i hal ve şiirler Yenice'de zirai komisyoncu Bay Selâmi Toksoy'dan alınmıştır.

İcazat aldıktan sonra, Adana redif şubesinde asker kaçağı olarak gösterildiğinden 1887—1303 de askere alınıyor. Bedel ve hocalık imtihanlarını kabul etmiyorlar. Dört sene Şam'da askerlik yaptıktan sonra tebdili hava mezuniyeti alıyor, Yenice'ye geliyor. Tebdilhava müddeti bitince tekrar Pirevine derviş olmak için gidiyor ve artık hocalıktan vazgeçiyor.

O zaman Hacı Bektaşın Dede Babalık postunda oturan Hafız Ali Perişan Babadır. Sıtkı bu zata intisap etmekle beraber Çelebi Cemaleddin efendinin de hem medrese arkadaşı ve hem de şahsî dostudur. Hatta onun şairi diye ünlenmiştir. Bu sıralarda İstanbul'daki Merdivenköyü şah kolu sultan dergâhı babası olan şair Mehmet Ali Hilmi Baba ile Perişan Baba arasında post kavgası oluyor. Sıtkı, Perişan Baba tarafını iltizam edenler arasında bulunuyor.

Kendisi tab'an şair ve irticâl sahibidir. Dervişlik cezbeleri bir çok yerler gezmiş, bu arada Çorum'un Alacahüyük'üne misafir olduğu esnada Ali Dedenin kızı Hatice hanımla evlenmiş, oradan Merzifon'un merkezine 15 kilometre mesafede bulunan Harıs köyünü irşad için gitmiş orada yerleşmiş ve 1912 tarihinde orada ölmüş, gömülmüştür.

Evlât ve torunları şimdi Harıs köyünde sakindirler.

Sıtkı (Pervane Mahlesi taşırken), Yenicede dayısı Mehmet ağanın yanında misafir iken, Yenice'nin Ballica köyünden Karayumağın Raşit isminde bir şair varmış. Bir şiir yazarak Mehmet ağaya verir :

— Senin yeğene şair diyorlar. Şu şiiri göster de ona bir karşılık versin bakalım!

Diyor ve Sıtkı ona karşı şunları yazıyor :

Ne acayip olmuş mahlûkun işi
Hiç bir rûmuzattan anlamaz kişi
Fehmetmez kemalin acıdır sözü
Kulluk makamına varmadan özü
Şol aç kurtlar gibi ormandan çıkar
Tilki gibi her deliğe baş sokar
(Kul Pervane) m çağları adûv
Kınaraya oturmuş kelp ile kedi

Amel kazanmadan sevap istiyor
Arifin ağzından cevap istiyor
Ne bilsin şekeri, şap sanar tuzu
Cenabı mevlâdan hitap istiyor
Yaklaşma yanına nefesi kokar
İlmi cavidandan hesap istiyor
Seyrettim dünyanın kalmamış tadı
Sinide donanmış kebab istiyor.

Pervanelikten Sıtkı'ya geçişi için şunu söylemiş :

On beş yıl dolandım pervanelikte
Sıtkı ismin buldum divanelikte
Sundular aşk meyini mestanelikte
Kırkların ceminde dare duş oldum.

Gene pervane Mahlesile bir nefes :

Hizmet eyle hünkâr gibi şahbaze
Özünü ulaştır babıniyaze
Mürşidin sohbeti cevahir döker
Ehlibeyte blat etmezsen eğer
Mürşidin sohbetin yabana atma
Özünü sağlam tut kem yola gitme
Gitmez oldu şu mahlûkun körlüğü
Sen ne bilirsin ağalığı beğliği
Pervane biatim sırrı Bektaşî
Azrailden gafil kalma ey kişi

Başu devlet kuşu konar ha konar
Cümle müşküllerin kanar ha kanar,
Gerçek olan yola boynunu bükür
Cismin cehennemde yanar ha yanar
Sakın Kullaşlara meylini katma
Havariçler hile katar ha katar
Ahirette bulamazlar dirliği
Bülbüller bahçeye konar ha konar
Bu yolu bilmezler naş olan naşı
Ecel şerbetini sunar ha sunar

Methiye :

Hak cemalin kâbesi hayranıdır bektaşiler
Bağı aşkın bülbülü nolanıdır bektaşiler
Şiri pak Mustafaya sıtkile münkad olup
Bu tarikat şehrinin derbanıdır bektaşiler
Sözleri dürrü hâkayik bahri mânadan gelir
Bil muhakkak kim mücevher kânidir bektaşiler
Arzu kılmaz ihtiyacın bu cihan şahlarına
Çok kanaat mülkünün sultanıdır bektaşiler
Asıfani pâki pîre koç gibi teslim olup
Dost vesali idinin kurbanıdır bektaşiler
Tan ile azurde kılma Sıdkıya gönüllerin
Bu sarayın bir garip mihmanıdır bektaşiler.

— BÜLBÜL —

Seher vakti senin ahu zarından
Sende mi ayrıldın gonca gülünden
Bülbül seher vakti öter ekseri
Akar çeşmim yaşı deler mermeri
Sıtkı bu sözlerin dilde müşküldür
Senin intizarın bir gonca güldür

Düşer bir velvelei gülşane bülbül
Başlarsın feryade figane bülbül
O öter de gülün olmaz haberi
Yazıktır ömrüne divane bülbül
Bu aşkın elinde dideler seldir
Benim intizarım Sultana bülbül.

— K O Ş M A —

Nalei firkatle hasret eyyamı
Ceküp bülbül aibi yas ve matemî
Geçti gurbet ilde ömrüm yel gibi
Yaz bahar anıda coşgun sel gibi
Sıtkı muntazırım, gözüm yolları
Kâh sahralarda kâh çöllerde.

Sinesin dağlamak bana mı düştü
Karalar bağlamak bana mı düştü
Acep güler miyim bende il gibi
Cuş edüp çağlamak bana mı düştü
Bülbül gibi ahım kaldı güllerde
Ah edip ağlamak bana mı düştü.

— K O Ş M A —

Atma dilber atma gamzeyi oku
Sen de derununda bir yara açma
Fermanım elimde yazar kâtipler
Şu sitem sözleri vurdu rakipler
Sıtkı bu sözlerin olsun davası
Seni kimler öptü behey vefasız.

Şu dertli sinemde şiş yaresi var
Unulmaz sinemde baş yarası var
Ne desun dermansız derde tabipler
Unulmaz bağrımda taş yaresi var
Bir günüm geçmedi cevru cefasız
Yine gerdeninde diş yaresi var.

— N E F E S —

Düştüm yollarına ağlar giderim
Hünkâr hacı bektaş velim dost deyu
Kızıl ırmak gibi çağlar giderim
Hünkâr hacı bektaş velim dost deyu.

O dergâhta her gınahtan geçilir
Meydanında dürrü güher saçılır
Han bağından goncaları açılır
Hünkâr hacı bektaş velim dost deyu

Sıtkı arzuladım gonca gülleri
Çok şükür açıldı pîrin yolları
Derviş oldum geydim köhne şalları
Hünkâr hacı bektaş velim dost deyu

Sivas'ın Şarkışla Kazası Köylerinden Söbelen Köyü
Hakkında Methiyesi :

Yaz gelince nuru rahmet saçılır
Meclisler kurulur bade içilir
Muhiblerin vardır kendüden okur
Seher eyyamında bülbüller şakır
Aşıkların vardır bir dem yerinir
Güzellerin bezenir de geyinir
Vatanım Tarsustur menzirim dergâh
Letafet tahtında yüzün şemi mah.

Yaylalarda çayır çimen biçilir
Hoş muhiplerin vardır söbelen
Can evinde kudret metain dokur
Gülün burcu burcu kokar sübelen
Gönül eğlemeğe yaran bulunur
Halin bana hoş göründü sübelen
Sıtkıyı yandırdı bir hop padişah
Yolun Pîr evine gider sübelen

Çelebi Cemalettin hakkındaki methiyesi (*)

Bir nevcivan gördüm Hacı Bektaşda
Emsalı Mısırdı toyda bulunmaz
Halep ile Bağdat hem altın taştı
İranda Tifliste Hoyda bulunmaz
Kur'anda vâsfeder anı Zülcelâl
Dedi "İnnallah yuhibbülcemal,
Ol cihanda nuru Muhammet misal
Güneşde yıldızda ayda bulunmaz

Bin Bin taraf bir milyon verse her biri
Anın bir teline olmaz müşteri
Selânik İstanbul koca Kayseri
Tokat, Konya, Aksarayda bulunmaz
Sülâlei Tahir keremler kâni
Hiç gözler görmemiş böyle sultanı
Remzile rıdvana gösterdim anı
Anın misli cenneti alâda bulunmaz

Sıtkıya erenler serveridir bu
Şahinşah bakışlı haydaridir bu
(Mereccelbahreyn) in gevheridir bu
Her denizde her bir çayda bulunmaz

NACI KUM

(*) — Bu methiye, Kayseride Harputlu Ahmet Ceylâsin'in sazıddan dinlenmiştir.

KADIN

Kaç yıldır senin için hep ağladım, inledim
Ey! Sinemde tutuşan ruhumu yakan kadın.
Kalbimdeki gamların nağmesini dinledim
Ey! kalbimi kalbine bir anda takan kadın.

Günbegün genişliyen aşkımı hiç bilmedim,
Bir günde bana gelip gözyaşımı silmedin.

Seni sevdim seveli yaşıyan bir cesedim
Ey! Beni mecnun eden uzaktan bakan kadın.
Aşkımı yazmak için olsaydım şair Nedim
Yine beni duymazdın göztümden akan kadın.

Günbegün genişliyen aşkımı hiç bilmedin,
Bir günde bana gelip gözyaşımı silmedin.

Senin için yuvamdan uzaklaştım, darıldım
Arkasından koşturan âtimi yıkan kadın.
Aşka düştüğüm anda ıstıraba sarıldım
Ey! Gönlümde yaşıyan sevipte bıkan kadın.

Günbegün genişliyen aşkımı hiç bilmedin,
Bir günde bana gelip göz yaşımı silmedin.

Yine ben çırpınayım bu sınırsız hüznünde.
Sen saadet gölünde ömründe yıkan kadın.
Mertlik, asillik yokmuş bana gülen yüzünde
Ey! Hayatta ilk defa karşıma çıkan kadın.

Günbegün genişliyen aşkımı hiç bilmedin,
Bir günde bana gelip göz yaşımı silmedin.

SACİT ÖZATA

BİR GEZİNİN NOTLARI :

MİSİS'LİLER ARASINDA BİR GÜN

Yazan : Cemal Oğuz Öcal

Bundan önceki yazımda (1) Adana Halkevinin verimli çalışmalarına dokunmuş ve bu arada Gösterit Kolunun, herkes tarafından zevk, alâka ve sempati ile karşılanan, faaliyetinden bahsetmiştim. Bu Koldaki genç arkadaşlar, cidden, yorulmak bilmez bir azim ve irade ile çalışıyorlar. Halkımızın bilgi, görgü ve içtimai seviyesile birlikte ruhunu da yükseltmeye didinen bu imanlı ve enerjik gençlere, ne kadar "Sağ olun!...", desek, yine azdır.

Sevgili okuyucularımın pek yakından âşinası oldukları bu yüksek duygulu vatan çocuklarının yeni bir başarılarına işaret etmeden geçmiyeceğim :

24/V/1941 tarihli Adana gazetelerinde "Halkevi Gösterit ve Ar Kollarının Misis'e giderek orada bir temsil vereceklerini,, okuduğum zaman, yüreğim sonsuz bir aşk ve inşirahla dolar gibi oldu. Bana bu asıl heyecanı veren duygu ne idi, acaba?.. Bunu, tahmin etmişsinizdir sanırım!.. Aydın ve seçkin bir topluluğun, şehrin şehvet ve ihtiras kokan bozulmuş havasından — bir gün içinde de olsa — ayrılarak köyün saf, berrak, sağlık ve hayat fışkıran samimî havasına koşmaları; bir köylü çocuğunu coşturmaz da ne yapar?.. Ne yazık ki, insan duyduğunu aynen duyuramıyor!..

Ertesi günü, saat 7,30... (Gar) da bir kaynaşma var : Davetliler, bir an evvel köye ve köylülere kavuşmak için, sabırsızlanıyorlar.. Genç ve coşkun arkadaşların asıl ruhlarından taşan neş'e, ufuklarda derin akisler uyandırıyor... Millî havalar çalarak köy türküleri söyleyerek, etrafımıza bizden birer parça bırakarak, gidiyoruz.

Bu, şehrin köye akışı, yeni ve ilk defa görülen bir şey

(1) — Görüşler, Sayı : 33 Mart 1941. (Zehirli Kucak.)

Misis'te "İstiklâl", piyesini muvaffakiyetle oynayan Evimiz'in genç san'atkârları değildir. Fakat, şimdiye kadarki köy ve köylü telâkkimizle, bugünkü köy ve köylüyü anlayışımız arasında büyük ve baş döndürücü farklar vardır. Bugün (EN BÜYÜK TÜRKİYE) de nasıl Türklük ve Milli Birlik şuuru uyarılmışsa, köy ve köycülük dâvası da aynı nisbette kavranmış bulunuyor.

Bu ümit verici durum karşısında :

*Her gün yeni bir ufuk açıyor Türk Gençliği
Millî ruhu köylere taşıyor Türk Gençliği!..*

*Kimi (Halk) ın içinde, kimi (Sınır Boyu) nda,
Vazife aşkını gör, git de bir, KURT soyunda!..*

Mısralarını haykırmaktan, kendimi alamıyorum!..

Mert ve açık özlü köylü kardeşler, bizi, güler yüzle karşıladılar. Yıllardanberi birbirine hasret çeken iki sevgili gibi, köylü ile şehirli, kucaklaşıyor ve bir an içinde kaynaşıveriyoruz..

Çeşitli örnekleri yurdun hemen her köşesinde görülen ve (Büyük Yarn) ımızı müjdeliyen bu mes'ut hâdise, beni yeniden

— Sonu 34 üncü Sayfada —

Karacaoğlan'ın Diyarında

Kalk, Karacaoğlan kalk, dil ol büsbütün,
Sensiz kalan saza el ol büsbütün,
Ayak izlerine gül ol büsbütün,
Yâr çemberinde dön : "Karataş,, deyu..

Baştan uca gezdiğin el, el olmuş,
Yollar yumak yumak ince tel olmuş,
Bir bir sevdiceğin kızlar yel olmuş,
Ak saçlar ak ağlar : "Kara baş,, deyu..

Birem birem topladığın meyvalar,
Birem birem kokladığın ayvalar,
Bilem deyup bilmediğin "eyvah,, lar,
Bu kez yanar sensiz "Kara yaş,, deyu..

Kimbilir, ne dedin melek aynında,
Kimbilir, nasıldın güzel koynunda,
Orda da top top mu kızlar aynında;
Bir elleyip bir gördüğün çil benler.?

Elif çiçek olup sana kokan mı?

Turna Almadağdan önün çıkan mı?

Bazı güleç, bazı canın sıkın mı,

Bir pullayıp, bir ördüğün dil canlar.?

Yavru kuşlar uçar oldu yuvada,
Çalı, çırpı gül açarmış silada,
Şimdi gezer, seni arar ovada,
Bir allayıp, bir dürdüğün şol günler..

Del'eden güzeller el bağlar sana,
Zülûfler görmeğe tel bağlar sana,
Hanlar, değirmenler yol bağlar sana,
Bağlar herşey sana çözülmeği bil..

Atın dağ dağ gezer eğer vurduramaz,
Adın çağ çağ gezer değer soldurmaz,
Yârdan olan seni ciğer kaldırmaz,
Kaldırır gök seni, süzülmeği bil..

Burdurlu boş sazı netsin, neylesin,
Hangi yâr ardında gönül eylesin,
Ünün varken bu dil neler söylesin,
Yalnız diyar diyar sezilmeği bil..

İbrahim Zeki Burdurlu

BİRİNCİ BÖLÜM

— 5 —

Derliyen ve Yazar :

Cemal Oğuz ÖCAL

— C —

626. Cami, beş direk üstünerdir.
627. Cennet, canına minnet.
628. Cami ne kadar büyük ol-
sa imam bildiğini okur.
629. Camisine lâzım iken mes-
cidine haramdır.
630. Cami yıkılsa, mihrabı ye-
rinde kalır.
631. Cami kapısını bilmez, so-
fuluk taslar.
632. Cami duvarına siğen kö-
peğin ölümü yakındır.
633. Can, pekmezden tatlıdır.
634. Can, boğazdan gelir.
635. Cinsi cinsine çeker.
636. Cahilin eşekten farkı yok-
tur.
637. Cahile söz anlatmaktan
ise, deveye hendek atlat-
mak daha kolaydır.
638. Cefayı çekmiyen, safanın
kadrini bilemez.
639. Can safadan da usanır,
cefadan da.
640. Cimin karnında bir nokta.
641. Cennetin kapısını cömert
açar.
642. Comerдин bir, nekezin iki
643. Canı yanan eşek, atı geçer.
644. Can çıkmayınca huy çık-
maz.
645. Ciğer belâ, yüz kara.
646. Cemre yağışlı ise yıl ya-
ğışlı, hasat bereketli olur.
647. Dehalet, daima nedamet
getirir.
648. Cümlelerin maksudu bir
ama, rivayet muhtelif.
649. Cefa çekmiyen âşık, sa-
fanın kadrini bilemez.
650. Cevherin kıymetini, ceva-
hirci bilir.
651. Cevahir çarşısında, bon-
cuk satılmaz.
652. Caminin mumunu yiyen
kedinin gözü kör olur.
653. Candan gördüğünü tanır,
yandan gördüğünü ta-
nımaz.
654. Cömert demişler malın-
dan etmişler, yiğit demiş-
ler canından etmişler.
655. Cahillik, baş ağrısından
zordur.

656. Cennete gitse fidan kırar,
cehenneme gitse kazan
deler.

657. Canı kaymak istiyen, ce-

binde medek (Manda)
taşır.

658. Cim diyen hocadan, kum
çiğniyen hacıdan korkmalı.

— Ç —

659. Çürük tahtaya mih çakıl-
maz.
660. Çaya varmadan paçaları-
nı sıvama.
661. Çingene evinde kaymak
bulunmaz.
662. Çalının kime?
663. Çok bilen, çok yanılır.
664. Çok yaşayan değil, çok
gezen bilir.
665. Çevir, kaz yanmasın.
666. Çalıyı tepesinden sürüme.
667. Çok gülen, çok ağlar.
668. Çivi çiviye söker.
669. Çocuğun bulunduğu yer
de gıybet olmaz.
670. Çok sevginin sonu ayrı-
rılıktır.
671. Çok gezen ayağa bu-
laşır.
672. Çok naz, aşığı usandırır.
673. Çoban armağanı çam sakızı
674. Çobanın gönlü olsa, te-
keden süt çıkarır.
675. Çoban köpeği ayrı durma.
676. Çağırılan yere ar eyleme,
çağırılmıyan yere gidip
yerini dar eyleme.
677. Çaydan geçersin, arkta
(Harkta) boğulursun.
678. Çingene çalar kurt oynar.
679. Çalım para etmez.
680. Çok okuyan değil, çok
gezen bilir.
681. Çirkin dur güzel bulayım,
bulamazsam sana muhtaç
olayım.
682. Çağırılmıyan yere gidil-
mez.
683. Çabuk parlıyan cabuk
söner.
684. Çoğu zarar, azı karar.
685. Çocuktan al haberi.
686. Çok azan başını yer.
687. Çifçi, çiftinde gerek.
688. Çalma el kapısını, çalar-
lar kapını.
689. Çok gezen ayağa çöp
batar.
690. Çirkefe taş atma, üstüne
sıçrar.
691. Çıkmadık candan ümit
kesilmez.
692. Çocuğun yediği helâl,
giydiği haram.
693. Çocuk düşse, kalka büyür.
694. Çok yiyen ahmak olur.
695. Çocuğa iş buyur, arka-
sından kendin git.
696. Çifçinin ambarı, sabanı-
nın ucundadır.
697. Çift basar, tek atlar.
698. Çalışan, kazanır.
699. Çalışan, aç kalmaz.

700. Çamura basma, üstüne sıçrar.
 701. Çok yiyeyim diyen aç kalır.
 702. Çabuk hırsız, ev sahibini bastırır.
 703. Çene, çemiçten (Kuru dut) tatlıdır.
 704. Çok çocuk anayı düşürür, babayı şaşırır.
 705. Çocuklu kadın, kargalı çınar, civcivli tavuk.
 706. Çocuksuz kadın, meyve-siz ağaca benzer.
 707. Çocuk, karı ile koca arasını bulur.
 708. Çocuğun hastalığı bir şey değil, huyunu değiştir-mese.
 709. Çocuk büyür, deli uslan-maz.
 710. Çocuklar başı deli ömer.
 711. Çocuğum yok ağlayacak, çorbam yok taşacak.
 712. Çiğnemedi lokma yu-tulmaz.
 713. Çok söyleme arsız eder, sin, kilitleme hırsız edersin.
 714. Çınarım, beşik dibinde sınarım.
 715. Çalmadan oynar.
 716. Çifçiye sevindiren top-raktır.
 717. Çeşmeye gitse suyu ku-rutur.
 718. Çocuğunu döğmiyen di-zini döğer.
 719. Çocuklarla gitme yola, yükün düşerse güler.
 720. Çocukla gitme yola, ge-tirir başına belâ.
 721. Çocuk idim kıyamadım, büyük idi tepemedim.
 722. Çocukla yola çıkma, yü-kü düşerse ağlar.
 723. Çocukla çocuk, büyükle büyük olur.
 724. Çocuk seversen beşikte, koca seversen döşekte.
 725. Çocuk, karı koca arasın-da altın toptur.
 726. Çocuğa inan olmaz.
 727. Çocuklar oynar aşık, bi-ze de gelir geşik (Sıra, nöbet,
 728. Çocuk golot (Küçük ek-mek) diye ağlar, değir-menci su diye ağlar.
 729. Çalışmakla, her iş tamam olur.
 730. Çalışmıyan, aç kalır.
 731. Çalışan altın eli, bıçak kesmez.
 732. Çatal kazık, yere çakılmaz.
 733. Çalma kapısını, çalarlar kapını.
 734. Çingiraklı deve kaybolmaz.
 735. Çantada keklik.
 736. Çürük baklanın da bir gün alıcısı olur.
 737. Çaresiz derde, Lokman bile âciz kalır.
 738. Çala, çala bir havaya benzer.
 739. Çürük tahtaya basma.
 740. Çanğa bakma, yürüğe bak.
 741. Çavdar unundan, baklava olmaz.
 742. Çifçinin, kırk bir yıldı-ğı var.

Bekliyorum

Yollarda gündüz gece
 Bakışlarım bilmece
 Hayat beklemek bence
 Bir yolcu bekliyorum.
 Güneş kızıl bir çiçek
 Gibi ufka düşecek
 Ve ben hiç gelmeyecek
 Bir yolcu bekliyorum
 İçimde bir ümit var
 Gelme de ne çıkar
 Dügümlenirken yollar
 Bir yolcu bekliyorum.

Galip Kanatlı

743. Çömlekçi, saksıdan içer memeli.
 744. Çocuklar oynar aşık, bi-ze de gelir keşik.
 745. Çok isteyen belâsını ister.
 746. Çobana verme kızı, ya koyun güttürür, ya kuzu.
 747. Çingen çingene çatma-yınca, kasnağı boğazına geçmez.
 748. Çingenenin musandarası olmaz.
 749. Çıra, is vere vere yanar.
 750. Çıktı dokuza inmez sekize.
 751. Çırak ustayı geçer.
 752. Çok söyleyenin kalbi çü-rük olur.
 753. Çürük ip ile kuyuya inil-mez.
 754. Çok söyleme, ağzın bü-yür.
 755. Çok söyleyen, çok aldanır.
 756. Çaya varmadan, çemren-
 757. Çağrılmıyan yere, kedi ile köpek gider.
 758. Çağrılmıyan yere, çörek-çi ile börekçi gider.
 759. Çirkin bürünür, güzel gö-rünür.
 760. Çok yağar çürür, az ya-ğar kurur.
 761. Çifçinin karnını açmışlar, kırk tane "Gelecek yıl," çıkmış.
 762. Çifçiye yağmur, yolcuya kurak; cümlelerin muradını verecek Hak.
 763. Çingeneden şah olsa, ev-velâ babasını keser.
 764. Çingene ciğer pişirir ye-meden karnını şişirir.
 765. Çift ile koyun, gerisi o-
 766. Çırak döşegi bırak.

Çapacılar

Kemal Sadık'ın

Bize hayat verecek yarın çapa kızları,
Yakında göreceğiz doğacak yıldızları,
Pamuk tarlalarında, pamuk tarlalarında.

Alınları lekesiz başları dik dururlar,
Hep beraber aşk ile çifte çapa vururlar,
Pamuk tarlalarında, pamuk tarlalarında.

Bir yıl var ki hasretler pamuk çiçeklerine,
Ona kavuşmak için can atıyorlar yine,
Pamuk tarlalarında, pamuk tarlalarında.

Daha güneş doğmadan bu kızlar doğar hergün,
İşte böylece başlar, biter bir ömür bütün,
Pamuk tarlalarında, pamuk tarlalarında.

Seneler nasır tutmuş kızların avucunda,
Güneşi taşıyanlar çapaların ucunda...
Pamuk tarlalarında, pamuk tarlalarında.

Boy veren fidanların beyaz çiçeklerine,
Konsam dolaşsam, dönsem ateş böceklerine.
Pamuk tarlalarında, pamuk tarlalarında...

SABRİ DİL

(*) Şairin bu adla hazırlamakta olduğu eserinden.

Gelin İlâhisi ve Gelin Götürme Türküsü..

Yazan : İbrahim Zeki Burdurlu

Gelin, kız, alıştığı aile çemberinden ayrılıp başka bir eve gitmede, ayrılığın en hayalî acılarını duyar. Bu duyuş, yeni arzuların filizlenmesinde husule gelen, ve kısa bir müddet içinde müstakbel'i öne seren hülyaların ahenginde kaybolan bir ruh halinden başka bir şey değildir. Bu lirik duyuşları anlatan ve kızın ayrılmasındaki boşluğu hakikî delillerle ispatlıyan türkülerimiz, yakımlarımız pek çoktur. Biz burada Ceyhan—Mustafabeyli köyünde derlediğimiz iki türküyü vereceğiz. Birincisi gelin almıya gelenlerin, düğün cemiyeti huzurunda söyledikleridir ki ağıt lisanı ve bestesile, yakım makamına dökülerek bir kaç kadın tarafından dillendir. İkincisi "Gelin ilâhisi,, dir. Bu, evi terkeden kızın, en açık ayrılık hislerini anlatmaya kâfidir.

Geline gerek bir baba,
Ağlaşalım oba oba,
Canım baba, gözlüm baba,
Verin gelini gidelim..

Geline gerek bir ana,
Ağlaşalım yana yana,
Canım ana, gözlüm ana,
Verin gelini gidelim..

Geline gerek bir bacı,
Ağlaşalım acı acı,
Canım bacı, gözlüm bacı,
Verin gelini gidelim..

Geline gerek bir kardaş,
Ağlaşalım sırdaş sırdaş,
Canım kardaş, gözlüm kardaş,
Verin gelini gidelim..

Çıktım erik kurusuna,
Baktım kızlar sürüstüne,
Mail oldum birisine,
Verin gelini gidelim..

Dal budarım, dal budarım,
Dalında bulbul güderim,
Verilmezse geri gidelim,
Verin gelini gidelim..

Kâğıt içinde kınası,
Elekt içinde sörmesi,
Hani bu kızın anası,
Verin gelini gidelim..

Gelin ağlar yaşın yaşın,
Oynadır kirpiğin, kaşın,
Gitmem diye sallar başın,
Verin gelini gidelim..

Kardeş Sevgisi

Kardeşim Melâhat Dolunay'a

Senin ile beraber geçen eski günlerim
En güzel bir hatıram diyerekten inlerim,
Mor dağların esrarlı baharını beklerim,
İçli çoban kızının kavalını dinlerim.

Hayatın hiç durmadan ışıldarken yıldızı,
Ayrılığın hasreti şimdi bende bir sızı,
Yıldızlar eşin olsun ey Bursanın şen kızı,
Artıyor hiç durmadan sevgimizin ilk hızı.

Sen gülerken gülerdi gülistanda bulbuller,
Ellerinde titrerken mis kokulu sümbüller,
Lâleler kan döker, ah ederdi pembe güller,
Ararım o günleri ne mes'uttu gönüller.

Mehtaplı gecelerde süzülüyor izlerin,
Lâtif bir ilâhesi gibi engin denizlerin,
Ancak beni avutur senin tatlı sözlerin,
Ruhun gibi parlasın neş'e sacan gözlerin.

ORHAN DOLUNAY

— GELİN İLÂHİSİ —

Atladı gitti eşiği,
Sofrada kaldı kaşığı,
Evimizin yaraşığı,
Hu Allah, hu diyelim,

Ak duvaktan gece geçtim,
Bal yerine şerbet içtim,
Ben anamdan ayrı düştüm,
Hu Allâh, hu diyelim..

Bak şu feleğin işini,
Ayırdı aldı eşini,
Sil mendile göz yaşını,
Silecek ben mi bulundum?
Yadellerde gurbet elde,
Kalacak ben mi bulundum?.

Bak şu feleğin oyununu,
Ak gül doldurmuş koynunu,
Menekşe gibi boynunu,
Bukecek ben mi bulundum?
Yadellerde gurbet elde,
Kalacak ben mi bulundum?.

Bak şu kaşın karasına,
Elif çekmiş arasına,
Düştü gönül çaresine,
Düşecek ben mi bulundum?
Yadellerde, gurbet elde,
Kalacak ben mi bulundum?.

İbrahim Zeki Burdurlu

Köylüye Faydalı Bilgiler

Tarlada Yabancı Ot

Çiftçi :

Alının teri, elinin emeğiyle hazırladığın ve ekdiğin tar-
landa senin birçok düşmanların var. Bunlardan biri de sen iste-
mediğin halde ekinin içinde biten yabancı otlardır. Bunların sa-
na da, ekinine de, tarlana da birçok zararları vardır.

Yabancı otlar evvelâ ekininin yiyeceğini, suyunu çalırlar.
Böylece toprağı yorarlar. Ekinden daha çabuk boy atarlar, gölge
yaparak onu cılız bırakırlar. Çünkü, ekin gelişmek için güneş is-
ter. Yabancı otların yaprakları ve dalları büyüktür. Bir ot oldukça
büyük bir yer kaplar. Toprağın nekadardaki iyi işlenmiş, nekadardaki
nemi çoksa bu otlar o kadar iyi büyürler. Halbuki, o güzel yer-
de senin ekinin bitecekti. Sen orasını onun için onarmıştın. Da-
ha ekin bir karış bile olmadan tarlada hardal, yaban turpu, bal-
lıbaba gibi bir çok otlar belirir. Biraz sanra da gelincik pey-
gamber ççeği, gelin düğmesi, öküz gözü, yapışkan otu ve pe-
lemir gibi birçok otlar bunların arçası sıra biterler. Yukarıda
söylediğimiz gibi bu otlar çabucak boy atarlar ve ekin altına kal-
dığı için cılız olur. Başaklar az tane verirler. Bundan ötürü ürün
az olur. Bu otlar arsızdır. Ekinin bitmeye nazlandığı, kurak, kuv-
vetsiz toprakları da beyenmezlik etmezler. Çabucak ürerler. Ço-
ğalmaya yarıyan pek çok uzuvları vardır. En çoğu iki türlü ço-
ğalır : 1 — Tohumla, 2 — Kökle.

1. — Tohumla çoğalan yabancı otlar bir sene yaşarlar. To-
humları ya güzün veyahut ta baharda sürerler. Pek tez boy atar-
lar. Çiçek açıp tohum verirler. Bir kökten binlerce tohum olur.
Allahdan ki bunların hepsi bitemez. Eğer hepsi sürseydi dünya-
da, değil ekecek, gezecek bile yer kalmazdı. Böyle tohumla üri-
yenlerden çoğunun tohumları ekin sarardığı zaman olgunlaşır,
ekinle beraber biçilir, harman olurlar. Harmanından eline bir a-
vkç al, dikkatle bak. Birçok yabancı tohumlar göreceksin. Bun-
lardan birçoğu, meselâ pıtrak otları, yapışkan otlarının tohum-
ları pürüzlü yahut ta dikenlidir. İşte bunlar bu diken ve pürüz-
leriyle, insanların, hayvanların üzerine yapışırlar. Onların gittik-

leri yerlere giderler. Böylece kolayca uzak yerlere, tarlalardan tarlalara yayılırlar. Dikenlerin de tohumları tüylüdür. Bu tohumlar rüzgârların önüne katılıp uzak yerlere kadar uçarlar. Bu otlardan birçoğunun tohumlarının kabuğu serttir. Öyle kolay kolay eriyip tohumlarının sürme kuvveti kaybolmaz. Hayvanlar bunları otlariyle beraber yedikleri zaman hazmedemezler. Tekrar gübre ile dışarı çıkarlar. Bu tohumlar tarlalara taze gübre ile beraber götürülürse orada sürerler. İşte bu avucundaki yabancı ot tohumlariyle dolu mahsulü hiç temizlemeden tohumluk olarak kullanırsan, ekin tohumu ile birlikte bu otların tohumları da sürerler ve az zamanda tarlan yabancı otlarla dolar.

Demek ki bu otların tohumları birçok vasıtalarla yayılıyorlarmış. Kimisi insanların, hayvanların üzerlerine yapışarak, kimisi de rüzgârlar tarafından uçurularak uzak yerlere kadar gidiyorlar. Fakat en iyi ve en sağlam yayılış tohumluktur. Bu otların bazılarının tohumları zehirlidir. Meselâ delice karamuk bu çeşittendir. Delicenin tohumu biraz uzunca ve kılçıklı olur. Yemlik içerisinde bundan çok olursa hayvanlar zehirlenir. Sarhoş olmuş gibi sallanarak oraya buraya çarparlar. Bu yüzden ölen hayvan çok olmuştur. Karamuk denilen siyah pürtüklü tohumlarda böyledir. Unun içinde çok bulunursa yiyenler zehirlenerek ölürler.

Bu otların bazılarının tohumları da unu veya ekmeği esmer yaparlar. Bazıları da koku veya acılık verirler. Pelemir veya zıvanotu denilen otun tohumu bu çeşittendir.

Görüyorsun ki, böyle tohumdan çoğalan yabancı otların pek çok zararları var.

2 — Kökleriyle çoğalan yabancı otlar daha çok zararlıdır. Hele bazıları bir çoğalırsa tarlayı bunlardan temizlemek kabil olmaz. Bu otlar, toprağın kulaçlarla dibindeki suyu alacak kadar uzun kökler salarlar. Bundan ötürü en kurak yerlerde bile barınabilirler. Bunların kökleri yalnız derine değil yanlara da uzar. Yanlara giden kollar her adımda bir toprağın dışına sürgünler verirler. Böylelikle bir kök bazı defa bir dönüm araziye bir örümcek ağı gibi kaplar. Toprağın yüzüne çıkan sürgünler nekad koparılsa tarla bunlardan nekad temizlense, bu otlar tükenmezler. Ömürleri çok uzundur. Bunları tüketmek için mutlaka köklerini de topraktan çıkarıp yakmak lâzımdır.

Bu kökten çoğalan otlar, tohumdan çoğalanlardan daha fazla toprağın kuvvetini ve suyunu çekerler. Hem de ekine gölge

AYRILIRKEN...

*Durmadan, dinlenmeden, yorulmadan, bıkmadan
Sana aylarca taptı, bu gönül dilâh iye;
Göz bebeklerimdeki ümidimi yıkmadan
Yer veremedi içim bir başka sevgiliye.*

*Fakat güzelim seni, artık unutacağım;
Bu kararım olsa da, hayat yolunca sıztı;
Hakikat denen yolu bu günden tutacağım
Buldum bir ömür boyu benim olacak kıztı.*

T. KOMŞU

yaparlar ve onun yerini alırlar. Bu zararlardan başka bir de sana ve hayvanına tarlanı hazırlarken çok güçlük verirler. Vaktini boş yere öldürürler. Tarlada çoğalmışlarsa temizlemesi pek güç olur. Hele bazan tarlayı öylece terketmek bile lâzımgelir. Tarla göçüren denilen bu çeşitten bir otun yalnız adı bile bize bunların ne yaman birer düşman olduğunu gösteriyor.

İyi, kuvvetli ve çok mahsul almak istersen emeğinle hazırladığın tarlanı yabancı otlara kaptırmamak için, onlara karşı sürekli bir savaş açman lâzımdır. Cenk yerinde olduğu gibi iş yerinde de düşmanı zayıfken, azken öldürmeli, yoketmelidir.

Dr. Selâhattin Kuntay

Yüksek Ziraat Enstitüsü Neşriyatından. Sayı : 39

Demirli El...

Yazan : RASİM GÖKNEL

Öğle namazı kılınmıştı. Dua edilmiş, camiden çıkanlar dut ağacının altına dolmuştu. Genç, ihtiyar, köyde kim varsa oraya toplanıyor, hep ona bakıyordu. O, güzellik âbidesi gibi tümseğin üzerinde duruyor, ne olacağından habersiz etrafını sürmeli gözlerle süzüyordu. Herkes kâh katışından kâh arkasından seyreliyor, tapınır gibi mırıltılarla etrafını doluyorlardı.

Bir an Mısır, asırların arkasından gözümün önünde canlandı. Brahma aramızda görünür gibi oldu.

Yalnız o, bir mâbut kadar sessiz, gelin olmuş kız gibi sakin bütün güzelliği ile orada duruyordu. İçimden onun boynuna sarılıp okşayışım, öpesim geliyor, insanın orada, köyün ortasında altından heykelini dikesi geliyordu.

— Haydi durmayın çocuklar, siz de yardım edin...

Ağanın sesi ilâhi sükûtu yırttı; vücutlarda bir ürperiş gibi dolaştı, açık başlarda diken diken oldu. Sonra bir kendir onun ayağına bir bilezik gibi geçti, boynuna merhametsiz bir kement gibi dolandı.

— Şimdi çekiniz, hep beraber...

Zarif bir vazo gibi devrildi, o suna boy bir âbide gibi yıkıldı. İpler bir az daha sıkıldı. Çamur, gübre onun güzelliğine hasretmiş gibi yüzüne gözüne sarıldı, gübreden güzellik, çirkeften bir âbide oldu.

Kalın, yuvarlak demirli bir el, nişan ala ala boşluğa doğru uzandı, başların üstünde sallandı, ilâhlara, yaratana meydan okudu. Sonra bir anda yıldırım gibi bacak arasına indi.

Aman yarabbil! Ne feryattı o, ne bağıştı. O, ne acile

kıvranıştı! Sanki gökler parça parça olmuş ta sesten masmavi birer ızdırıp gibi köyün meydanına dökülmüş, başların üzerine lânet gibi yığılmıştı. Evler, bacalar, minareler kapkara birer merhamet diye dimdik dikilmiş, ağaçlar yemyeşil birer korku gibi titremiş ürpermişti.

Titremiyen demirli el acımadı, tekrar kalktı. Zehir kusan bir çene "Bir daha,, diye aşağıya sarktı. Bir kaç el iplere sarıldı. Ve demir bir daha indi.

İztirabı kıvrana kıvrana yol buldu; sürmeli göz pınarlarında toplandı; kumral kirpik uçlarında billûrlaştı. Öpüşe öpüşe taşı. Fakat silen olmadı.

Toprak-ana onları zehir içer gibi kalbine damla damla akıttı. Gübreler ipekli mendil oldu, onları emdi, kuruttu.

Feryat, yavaş yavaş inceldi, içlendi; inilti gibi derinleşti. Sanki insanlık dilenen hadımağası gibi :

— Etme; öldür beni de onu yapma. Elindekini sivrilt, kalbi-me sapla; beynimi oy da yalnız, yalnız onu yapma....

Diyordu.

Sonra içime bir el daldı. Yüreğimi yakaladı, yavaş yavaş sıktı sıktı. Ellerim ayaklarım uyuştı. Her yerim duygusuzlaştı. Yalnız kulaklarımdan yüreğime süzülen seyyal bir sıkıntı, o kadar. Daha sonrasını bilmiyorum.

Daha dün sen canlı bir sevinç heykeli idin. Hayat yaratan ilâhtın. Cana can katan Tanrıydın. Etrafın neş'e çılgınlıklarıyla çınlardı. Sanki gübrelikler gönül avladığın bahçelerdi. Köy sana dar gelir; kır, çayır, bayır, her şey, her şey senindi. Erkek bir ceylan gibi kendini, yeşil ormanlarda dolaşır sanırdın. Cinsinin bütün kadını, kızı sana mâbut diye tapardı. Sen aşktın, sevgiydin; gönül gibi hürdün. Güzel boğa, sana nasıl kıydılar..

Ertesi gün. Başını eğmiş, kim bilir ne düşünüyordu. Etrafındakiler ara sıra boynuzlarla dürtüyorlar, kendi dillerinden ona bir şeyler fısıldıyorlardı. Fakat o, aldırıyor, duymuyordu. Bir adım atıyor, ötekini atamıyor, duruyordu. Onlar durmadan dürtüyorlar, etrafında binbir cilve, binbir işve ile dönüp dolaşıyorlardı. O yalnız düşünüyor, belki de ızdırabını içine akıtmaktan vakit bulup konuşamıyordu.

Dayanamadı, yavaş yavaş başını çevirdi, sürmeli gözlerle

Karlar Altında O Kadın

"Taşhandaki Tunç Kadına,

Kalenin burçlarından güneş doğmak üzere
Soğuk bir kış sabahı Ulus meydanındayım.
O kadının önünde mihlanmış gibi yere
Beni bana anlatan bir tarih yanındayım.

Alaca bir karanlık set çekiyor yüzüne
Siyah tülde yapılmış bir peçe takar gibi,
Dalmışım o kadının rengi meçhul gözüne,
Hasretini çektiğim anama bakar gibi.

Dönmüş de tunç yüzünü günün doğduğu yere
Üstüne düşen karlar gibi aklaşıyor o.
Mukaddes bir gururla göğsünü gere gere
Gökde melekler gibi Hakka yaklaşıyor o..

Bir meçhul köyden kopup Taşhanda tunç taşlara
Yırtık çarıklarıyla bir tarih kazan kadın!
Parmağını bulayıp gözündeki yaşlara
Elininin kınasıyla İstiklâl yazan kadın!

Ne duştağında allık, ne yüzünde boyası,
Ne tertemiz alnını karartan sürmesi var.
Ne yırtık yaşmağının rengi solmuş oyası..
Nesi var bu kadının, Yurddan başka nesi var?!

BEHLÜL DAL

süzgün süzgün onlara baktı.

— Güzel sevgililerim! Ben artık sizden değilim, sizin değilim. Bu hain insan oğulları hayat kaynağımı kuruttular, beni kendilerin ettiler. Yarın ben de babalarım, analarım gibi olacağım. Boynuma boyunduruk takacaklar, beni işe salacaklar. Ağzıma bir tutam ot tutacaklar, ömrüm oldukça yük taşıtacaklar; çift sürdürecekler.

Her gün iş, her gece iş; iş iş iş.... İşliye işliye iş timsali, füzilet örneği olacağım. Onların yanında hakaret âbidesi olacağım. Ben, artık sizden değilim. Gidiniz, neş'eler diyarına zevk âlemine kaçınız; dağların, ormanların hürriyetine kavuşunuz.

Ben artık size yaramam, ben sizleri saramam....

Sonra en sevdiğinin yanına yaklaştı, onunla koklaştı; okşadı, yaladı.

— Güzelim, ben artık sana yaramam, ben seni saramam, Ben artık öküzü, öküzü, öküzü....

Hıçkırık sesleri boğazında düğümlendi. Gözleri arkada uzaklaştı, çiftliğin arkasından kayboldu.

Mukaddeme

Gözlerinde gönlümün sırlarını arasam?
Gecelerin geldiği yere uçar yarasam.
O gümrah saçlarını bir gün gelip tarasam?
Gecelerin geldiği yere uçar yarasam!..

Gecelerin geldiği yerler nasıl acaba?
Mavi tüylü yarasam bir yol açar seraba,
Omuzlarıma düşer mihnet yüklü bir aba;
Gözlerimde gönlümün sırlarını arasam!..

Mektuplar

Rasim Göknel'e

Burada.. Cenubun güneşiyle yanmış sıcak ovaları, ılık, baygın günleri düşünüyorum. Ve söğütlerin koyu gölgesinde, billür bir dereciğin kenarında şarkıların, suda halkalanan eski rüyaların koleksiyonunu yapıyorum. Akşam, bir yıldız yağmuru halinde şebnemlerini alnıma serdi. Ve elinde bir kırık kandille sarı renkli çocuk geldi.

Mavi kubbelerin sarı renkli çocuğu..

Şimdi ben onu dinliyor ve koleksiyonumda sarılara da yer veriyorum.

Mavi gözlerinden âyetler döken Meryem :

Fısıltılar aydedemin bahçelerine gömüldü!

Şimdi ben onu dinliyor ve koleksiyonumda sarılara da yer veriyorum!..

Mustafa Demirkıran

Misirliler Arasında Bir Gün

— 18 inci Sayfadan Devam —

coşturuyor... Yiğit ve EFENDİ köylüme hor bakanlara, şöyle sesleniyorum :

Y E T E R

Sizin olsun hep lüks hayat,
Verin bana Köyü yeter!..
Varsın herşey olsun hayat,
Verin bana Köyü yeter!..

Zevk içinde yoktur yüzen,
Her geçene bir göz süzen.
Köylerdedir dirlik, düzen
Verin bana Köyü yeter!..

Bir kuzunun meleyişi,
(AYŞE) min un eleyişi
(Gel arslanım, gel!) deyişi,
Verin bana Köyü yeter!..

Sular akar şınl, şınl,
Ninni söyler mırıl, mırıl.
Gümüş yüzü pırıl, pırıl,
Verin bana Köyü yeter!..

Evler toprak, birer katlı,
Kimi yayan, kimi atlı.
Fakat Köyde herşey tatlı,
Verin bana Köyü yeter!..

Her damda bir köpek havlar,
(Hasan Dayı) demir tavlalar.
Yosma kızlar gönül avlar,
Verin bana Köyü yeter!..

Köylülerin gözü toktur,
İçlerinde nâmert yoktur,
Koç yiğitler Köyde çoktur,
Verin bana Köyü yeter!..

Ey Ülkücü arkadaşlar!
Köye dönsün bütün başlar!
(TURAN) yolu Köyden başlar,
Köye AKIN edin yeter!..

23 Nisan Bayramımızda (Kavga Sonu) vodvilini temsil eden genç ve Ülkücü arkadaşlar, burada, (İstiklâl) piyesini oynadılar. Kahraman ve asil Türk ırkının tâ ezeldenberi âşık olduğu bu sihirli ve mukaddes kelime, İstiklâl mefhumu, yiğit köylülerimizin yüksek ruhunda sonsuz tesirler yaptı. Hep birden, bir kez daha şahlandık!..

Bu şahlanmış, Yurt Milletimiz hakkında kötü niyet besleyenlerin suratlarına şimdiden indirilmiş, müthiş bir şamar giydi.

Adana Halkevi Gösterit Kolunun, Misis okulunun bahçe sinde verdiği, bu güzel temsili, sevimli ve çok enerjik rejisör Fikri Sayar idare etmekte idi. Tecrübeli ve tanınmış sanatçıların bir çoğu şerefli ve mukaddes vatan hizmetinde olduklarından, piyes, yeni fakat müstait elemanlar tarafından muvaffakiyetle oynandı. Ve bir hayli alkış topladılar.

Bu piyeste rol alan genç elemanlar, şunlardır :

Hapisane müdürü — Sıtkı, Müddelumumî — Hâmit, Kaymakam — Recep, Müfettiş — Kemal, Tercüman — Recep, Ecnebi zabıt — Cavit, Jandarma — Ahmet, İhtiyar — Hayri, Adalı — Mithat, Süflör — İsmail.

(İstiklâl) piyesini Recep'in seyircileri neş'e ve kahkaha tufanına boğan, güzel bir taklidi, onu da Ar Kolunun (Müzik ziyafeti) takibetti.

Akşama doğru, aynı hava ve aynı ruh çalkantısı içerisinde aziz ve konuksever köylülerimize veda ettik. Köylü kardeşlerimizin, içli bir sesle :

— "Gidin sağlıcağla, yine buyurun, bizleri unutmayın!..", diyerek, bizi uğurlayırları çok hazin oldu. Bu ayrılış, etin tırnaktan ayrılışı gibi bir şeydi..

Etrafımıza neş'e, aşk ve ümit kıvılcımları saçarak, Adana'ya yollandık...

(Gar) a girerken genç ve imanlı hançerelerden nihayetsiz ufuklara yayılan :

Dağ başını duman almış,
Gümüş dere durmaz akar.
Güneş ufuktan şimdi doğar,
Yürüyelim arkadaşlar!..

Marşı, Türklüğün kâbesinde, ATA'mızın ebedi ruhunda konaklıyordu...

Evimizin Haziran Ayı Faaliyeti

4/6/941. Çarşamba.

Güzel San'atlar Komitesi garp musikisi üzerine bir konser vermiştir. Alâkayla dinlenmiştir.

7/6/941, Cumartesi.

Kütüphane ve yayın komitemiz tarafından 29 Mayıs'ta açılan kitap sergisi bugün sona ermiştir. Bu sergiyi takriben 6000 kişi ziyaret etmiştir.

9/6/941, Pazartesi. Halkdershaneleri ve kurslar komitemiz tarafından ikmale kalan talebeler için İngilizce, Fransızca, Almanca ve Riyaziye kursları açılmış, derslere başlanmıştır. Bu kurs beş hafta devam edecektir.

15/6/941, Pazartesi.

Sosyal Yardım Komitemizin elbirliğiyle yaptığı Yardım Sevenler Cemiyeti, Bayan Güzide Üstün'ün riyatetinde Halkevi salonunda ilk toplantısını yapmış, âza kaydına başlamıştır.

Köycülük Komitemiz Sosyal Yardım komitesile elbirliği yaparak İncirlik köyüne bir gezi tertip etmiştir.

Bu gezide köylü ile hasbıhal ve bir samimi konuşma yapılmış, 35 hasta muayene edilerek ilâçları verilmiş, köylünün ağaçlandırılması ve mektep binasının islâhı üzerinde görüşülmüştür.

Sosyal Yardım Komitemiz bu ay içinde iki yoksula 9 lira para yardımı yapmıştır.

Evimize müracaat ile hastalar muayene ettirilmiş ve ilâçları verilmiştir.

21/6/941, Cumartesi.

Dil, Edebiyat Komitesinin elbirliğiyle, İstanbul'dan gelen âmâ Mithat tarafından Evimiz bahçesinde göz hastalıkları ve Trahom hakkında bir konferans verilmiştir.

Haziran ayı içinde Evimiz salonunda üç düğün töreni yapılmıştır.

Yayın Direktörü	:	ARİF NİHAD ASYA
Yazı İşleri Direktörü	:	RASİM GÖKNEL
Basıldığı Yer	:	TÜRK SÖZÜ Bs.